

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku „G.” Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
z udziałem zainteresowanych: M. G. i innych
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 września 2018 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 30 stycznia 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił apelację „G.” Spółki z o.o. w T., wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 23 czerwca 2017 r., w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. o podleganie ubezpieczeniom społecznym, w której brało udział szesnastu zainteresowanych.

Sąd odwoławczy wskazał, że po wpłynięciu apelacji, zarządzeniem z dnia 8 listopada 2017 r. wezwano pełnomocnika płatnika składek do usunięcia braków formalnych apelacji przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie 7 dni wraz z 17 odpisami, pod rygorem odrzucenia apelacji. W odpowiedzi na to

wezwanie strona skarżąca podała wartość przedmiotu zaskarżenia, lecz nie dołączyła 17 odpisów pisma procesowego.

Powołując się na liczne orzeczenia Sądu Najwyższego, Sąd odwoławczy doszedł do przekonania, że w opisanej sytuacji procesowej zachodzą podstawy do odrzucenia apelacji. Podkreślił, że wadliwe wykonanie obowiązku uzupełnienia braków formalnych apelacji, nie upoważnia do ponownego wezwania w trybie art. 130 k.p.c., ale skutkuje odrzuceniem apelacji na podstawie art. 370 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 k.p.c.

Zażalenie wniósł płatnik składek. Zarzucił naruszenie art. 130 § 1 k.p.c. oraz art. 373 k.p.c. w związku z art. 368 § 2 k.p.c. przez błędną wykładnię przepisów, pomijającą wykładnię funkcjonalną i ignorującą fakt braku wpływu określenia wartości przedmiotu zaskarżenia na procedurę rozpoznania apelacji w sprawie o ustalenie nieistnienia ubezpieczeń społecznych, w tym przede wszystkim brak wpływu na określenie właściwości sądu, wysokość opłaty od apelacji, czy wysokość kosztów procesu. W rezultacie, zdaniem skarżącego, niewłaściwa jest ocena Sądu Apelacyjnego, iż brak ten stoi na przeszkodzie nadania biegu sprawie w drugiej instancji, kwalifikując środek odwoławczy do odrzucenia.

Kierując się zgłoszonym zarzutem, skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i nadanie apelacji biegu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie trzeba wskazać, że w sprawach wywołanych zażaleniem Sąd Najwyższy nie jest związany granicami podstaw, co wynika z tego, że w art. 394¹ § 3 k.p.c. nie wymieniono art. 398¹³ § 1 k.p.c. Ma to znaczenie, jeśli weźmie się pod uwagę, że zarzut skarżącego koncentruje uwagę na relacji zachodzącej między podaniem wartości przedmiotu zaskarżenia a dopuszczalnością nadania apelacji biegu. Tym samym, podstawą zaskarżenia nie został objęty mechanizm, którym posłużył się Sąd odwoławczy. Wskazany brak ograniczeń umożliwia Sądowi Najwyższemu odniesienie się do obu kwestii, przy czym należy wskazać, że mają one charakter następczy. Podzielenie stanowiska płatnika składek sprawia, że brak

było podstaw do rozwiązania preferowanego przez Sąd Apelacyjny. Zależność ta wyznacza kolejność dalszych rozważań.

Brakami formalnymi apelacji zajmował się Sąd Najwyższy (w sprawie o podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne) w postanowieniu z dnia 5 maja 2016 r., II UZ 3/16, LEX nr 2052527. Wskazał w nim, że art. 126¹ § 1 k.p.c. został umieszczony wśród przepisów określających przesłanki formalne wszystkich pism procesowych, natomiast art. 368 § 2 k.p.c. jest przepisem określającym przesłanki formalne kwalifikowanego pisma procesowego, jakim jest apelacja. Oznacza to, że art. 368 § 2 k.p.c. zawiera regulację szczególną wobec art. 126¹ § 1 k.p.c. Przepisy zawarte w art. 370 i 373 k.p.c. zawierają natomiast przepisy szczególne w stosunku do art. 130 k.p.c. Dotyczy to w szczególności skutku nieuzupełnienia lub wystąpienia braków formalnych, który polega na odrzuceniu apelacji, a nie jej zwrocie. Niemniej jednak art. 370 ani 373 k.p.c. nie wyłączają w całości stosowania art. 130 k.p.c. do apelacji niespełniającej przesłanek formalnych. Do apelacji ma więc zastosowanie art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c., który stanowi, że mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go we właściwym trybie. Odpowiednie zastosowanie do apelacji ma też art. 130 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie, w jakim stanowi, że wezwanie do uzupełnienia lub poprawienia pisma procesowego następuje jedynie wtedy, gdy pismo to nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania przesłanek formalnych (art. 391 § 1 k.p.c.). Wezwanie do usunięcia braków formalnych apelacji pod rygorem jej odrzucenia w razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie, zgodnie z art. 370 lub 373 k.p.c., może nastąpić jedynie wtedy, gdy braki te są tego rodzaju, że powodują, iż nie można apelacji nadać prawidłowego biegu.

Kontynuując wywód, Sąd Najwyższy wskazał, że wymaganie wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w piśmie procesowym obejmującym środek zaskarżenia jest przesłanką formalną tego pisma; dotyczy to także apelacji. Ocena, czy jest to wymaganie, którego niespełnienie powoduje niemożność nadania apelacji prawidłowego biegu w rozumieniu art. 130 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i powoduje konieczność wezwania strony do uzupełnienia apelacji pod rygorem jej odrzucenia (art. 370 i 373 k.p.c.), wiąże się w

znacznym stopniu z określeniem funkcji, jaką spełnia warunek wskazania w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia. Określenie wartości przedmiotu sporu i wartości przedmiotu zaskarżenia może spełniać kilka funkcji. W odniesieniu do wartości przedmiotu sporu chodzi o możliwość stwierdzenia właściwości rzeczowej (art. 17 pkt 4 k.p.c.), a w odniesieniu do wartości przedmiotu zaskarżenia - dopuszczalności skargi kasacyjnej (art. 398² § 1 k.p.c.). Obu tych funkcji (ani w odniesieniu do właściwości sądu odwoławczego, ani w aspekcie dopuszczalności apelacji, która przysługuje w każdej sprawie) nie może spełniać oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji. Oznaczenie wartości przedmiotu sporu i przedmiotu zaskarżenia ma ponadto na celu ustabilizowanie przedmiotu sporu i zakresu zaskarżenia oraz może być nieobojętne dla kwestii rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Te funkcje mogą być spełniane także przez oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji i dlatego w art. 368 § 2 k.p.c. ustanowiono odpowiednie wymaganie formalne dla apelacji.

W przywołanym judykacie, Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja ustalająca podstawę wymiaru składek (niższą niż zadeklarowana) określa ustabilizowany od początku przedmiot sporu a apelacja zaskarżająca w całości wyrok sądu pierwszej instancji, uwzględniający odwołanie, określa w sposób niebudzący wątpliwości zakres zaskarżenia. Również niewskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia nie uniemożliwia nadania biegu niniejszej sprawie, gdyż od wskazania tej wartości nie zależy wynagrodzenie pełnomocnika (Sąd Najwyższy założył, że jest ono kształtowane w stałej stawce minimalnej). W rezultacie konkludował, że nieoznaczenie przez skarżącego wartości przedmiotu zaskarżenia nie miało wpływu na możliwość nadania apelacji biegu.

Odnosząc się do wskazanego zapatrywanie trzeba zwrócić uwagę, że podane tezy nie są w pełni miarodajne w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym. Skarżący powołując się na postanowienie z dnia 5 maja 2016 r., II UZ 3/16, nie dostrzegł, że dopiero od dnia 13 października 2017 r. zmieniono treść § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, przez określenie, że w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym obowiązuje stała stawka minimalna wynagrodzenia. Oznacza to, że w chwili wniesienia apelacji (w dniu 9

sierpnia 2017 r.) wynagrodzenie pełnomocnika w tej kategorii sprawa kształtowane było od wartości przedmiotu zaskarżenia. Dodać do tego należy, że zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 września 2017 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1797) do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Oznacza to, że do rozpoznawanej sprawy zastosowanie miały reguły określone w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16, OSNP 2017 nr 1, poz. 6.

Wskazana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego ważna jest jeszcze z innego względu. Przyjęto tam bowiem, że w związku z jej podjęciem, nowego znaczenia nabiera wezwanie do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na potrzeby postępowania apelacyjnego (na podstawie art. 368 § 3 k.p.c., z rygorem w postaci odrzucenia apelacji na podstawie art. 370 lub art. 373 k.p.c. w razie nieoznaczenia tej wartości) oraz postępowania kasacyjnego (na podstawie art. 398⁶ § 1 w związku z 398⁴ § 3 k.p.c. z rygorem w postaci odrzucenia skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 lub 3 k.p.c.), ponieważ wezwanie do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia może obecnie dotyczyć wyłącznie podstawy ustalenia wysokości wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego). Traci zatem częściowo aktualność dotychczasowe stanowisko prezentowane w orzeczeniach Sądu Najwyższego, zgodnie z którym nieoznaczenie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie może powodować odrzucenia tego środka odwoławczego, skoro od wartości przedmiotu zaskarżenia nie zależy ani dopuszczalność tego środka, ani wysokość opłaty sądowej (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2009 r., II UZ 43/09, LEX nr 583825; z 24 września 2015 r., II UZ 21/15, LEX nr 1925802). Od wartości przedmiotu zaskarżenia zależeć bowiem może wysokość wynagrodzenia pełnomocnika. Nadal aktualne pozostaje ogólne stwierdzenie, że odrzucenie apelacji z powodu nieuzupełnienia w wyznaczonym terminie jej braków (art. 370 i 373 k.p.c.) może dotyczyć tylko takich braków formalnych, które uniemożliwiają nadanie apelacji prawidłowego biegu (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 stycznia

2005 r., III UZ 29/04, LEX nr 583825), jednak od chwili podjęcia niniejszej uchwały należy przyjąć, że oznaczenie w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o podleganie ubezpieczeniom społecznym (ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku ubezpieczenia społecznego, o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego) staje się wymaganiem formalnym, od którego zależy nadanie biegu apelacji. Nadanie uchwale mocy zasady prawnej na podstawie art. 61 § 6 ustawy o Sądzie Najwyższym oznacza, że od chwili podjęcia wiąże ona wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego.

Suma wskazanych tez jest wnioskiem, że zarzut wyartykułowany w zażaleniu okazał się chybiony. Określenie wartości przedmiotu sporu w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym do dnia 13 października 2017 r. uniemożliwiało nadanie apelacji biegu.

Pozostaje zatem rozważyć drugą sporną kwestię. Sprowadza się ona do pytania, czy wadliwe zachowanie pełnomocnika płatnika składek (polegające na niezłożeniu 17 kopii pisma procesowego określającego wartość przedmiotu zaskarżenia) dawało podstawy do odrzucenia apelacji. Aspekt ten wymaga rozważenia w dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, skarżący wskazuje na nieprecyzyjność zobowiązania sądu. Ma to znaczenie, jeśli weźmie się pod uwagę, że jedynie prawidłowe wezwanie do uzupełnienia braków formalnych upoważnia sąd do wyprowadzenia skutków procesowych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2015 r., II UZ 30/15, LEX nr 1940567). Oznacza to, że jego brak albo nieprecyzyjne zobowiązanie wyklucza odrzucenia apelacji. Daje to podstawy sądzić, że tylko szczegółowe określenie, o jaki brak chodzi oraz instrukcja, w jaki sposób ma być on wyeliminowany upoważnia do odrzucenia środka odwoławczego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 stycznia 2011 r., II PZ 39/10, LEX nr 784927). W tym kontekście, trzeba wskazać, że zarządzenie Sądu Apelacyjnego brzmiało „wzywa do uzupełnienia braków formalnych apelacji (...) poprzez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia - w terminie 7 dni, wraz z 17 odpisami, pod rygorem odrzucenia apelacji”. W ocenie skarżącego z treści tej nie da się odczytać, czy chodziło o 17 odpisów pisma procesowego, czy też o 17 odpisów apelacji. Zastrzeżenia te nie przekonują, jeśli weźmie się pod uwagę, że odpisy apelacji zostały przez skarżącego już złożone. Wskazuje to jednoznacznie,

że pełnomocnik skarżącego nie miał problemu ze zrozumieniem, że chodzi o odpisy pisma procesowego, co dla profesjonalnego pełnomocnika powinno być jasne, zważywszy na wymóg z art. 128 § 1 k.p.c. Znaczy to tyle, że wskazany argument nie może mieć wpływu na trafność orzeczenia Sądu drugiej instancji.

Druga płaszczyzna tematyczna dotyczy prawidłowości zapatrywania wyrażonego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2003 r. (III PZP 10/03, OSNP 2004 nr 3, poz. 43), a polegającego na przyjęciu, że do niepodpisanego pisma wskazującego wartość przedmiotu zaskarżenia na wezwanie o uzupełnienie braków apelacji nie stosuje się art. 130 § 1 i 2 k.p.c. Odnosząc się w tej uchwale do sytuacji, w której strona w piśmie procesowym uzupełniła brak wskazany w wezwaniu, lecz pismo dotknięte jest innym brakiem, Sąd Najwyższy stwierdził, że nieprawidłowe wykonanie wezwania o uzupełnienie braku apelacji jest niewykonaniem wezwania (nieuzupełnieniem braku). Skutek ten jest określony w art. 370 k.p.c., przez co wyłączona jest możliwość stosowania do takiego pisma art. 130 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie nie ma żadnych racji aby odstąpić od tej reguły, a także aby objąć jej oddziaływaniem sytuację, w której pismo uzupełniające warunki formalne dotknięte jest wadą w postaci niedołączenia wymaganej przez art. 128 § 1 k.p.c. ilości odpisów. Brak ten uniemożliwia nadanie pismu dalszego biegu, co oznacza, że nie doszło do spełnienia wezwania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.